

IJTIMOIY TARMOQLARNING TILGA TA'SIRI

Rafiqova Hulkar,

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Xorijiy til va adabiyoti: ingliz tili fakulteti 3-kurs talabasi

E-mail: hulkarrafiqova2201@gmail.com

Ilmiy rahbar: Nosirova Mubina Olimovna,

O'zDJTU Umumiy tilshunoslik kafedrasida katta o'qituvchisi

E-mail: m.nosirova@uzswlu.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada sotsiolingvistika doirasida ijtimoiy tarmoqlarning tilga ta'siri tahlil qilinadi. Yana platformalar orqali nutqning soddalashuvi, yangi so'z va iboralarining kirib kelishi hamda yozma nutqning o'zgarish jarayonlari yoritiladi. Shu bilan birga tadqiqot davomida onlayn muloqotning ijobiy va salbiy tomonarini misollar asosida ko'rib chiqiladi. Qo'shimchasiga, til madaniyatini saqlash va rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Maqola yakunida esa ijtimoiy tarmoqlardan ongli foydalanish zarurligi haqida xulosa beriladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoqlar, platformalar, yozma nutq, so'zlashuv, onlayn, internet, odamlar.

Annotation: This article analyzes the impact of social networks on language within the framework of sociolinguistics. In particular, it examines the simplification of speech, the emergence of new words and expressions, and changes in written communication through modern platforms. The study also considers the positive and negative aspects of online communication based on relevant examples. In addition, special attention is given to the issues of preserving and developing language culture. The article concludes with the importance of conscious use of social networks.

Keywords: social networks, platforms, written speech, spoken language, online, internet, people.

Аннотация: В данной статье анализируется влияние социальных сетей на язык в рамках социолингвистики. В частности, рассматриваются процессы упрощения речи, заимствования новых слов и выражений, а также изменения письменной речи под воздействием современных платформ. В ходе исследования на примерах раскрываются положительные и отрицательные стороны онлайн-коммуникации. Кроме того, особое внимание уделяется вопросам сохранения и развития языковой культуры. В заключении подчеркивается необходимость осознанного использования социальных сетей.

Ключевые слова: социальные сети, платформы, письменная речь, разговорная речь, онлайн, интернет, люди.

Bugungi zamonaviy hayotimizda ijtimoiy tarmoqlar hayotimizning muhim qismiga aylanishga ulgurdi. Instagram, TikTok, Telegram, Facebook kabi platformalari orqali insonlar o'zaro tezkor aloqa o'rnatishgan. Ushbu hodisa tilning rivojlanishi va o'zaro qo'llanilishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli ijtimoiy tarmoqlarning tilga ta'sirini o'rganish o'rganish sotsiolingvistikada dolzarb masalalardan biridir.

Ushbu maqola yozilishidan asosiy maqsad – zamonaviy platformalarning tilga qanchalik ta'sir qilishi, ularning salbiy va ijobiy tomonlari, yozma nutqqa bo'lgan

tahdidlarni ochib berishdir. Bu mavzuning dolzarligini nafaqat o'zbek olimlari, balki jahonning ham yetakchi olimlarining ishlari orqali sezishimiz mumkin. Shunday ekan bu mavzuga befarq bo'lmasligingiz ham so'raladi!

Ijtimoiy tarmoqlarning tilga ta'siri deganda, avvalo, nutqning soddalashuvi bilan namoyon bo'lishidir. Foydalanuvchilar tez va qulay yozish maqsadida so'zlarni qisqartirib yoki Grammatik qoidalarni buzib yozishga yo'l qo'yishadi. Masalan, qisqartmalar, inglizcha va ruscha yoki oddiy o'zbekcha so'zlarni ham qisqartirib yozishadi. Yana, ko'pincha unli harflarni tashlab ketishadi. Bu holatlar ayniqsa yoshlar nutqida yaqqol seziladi va afsuski, boshqa biror rasmiy joylarda ham ushbu xatolarga yo'l qo'yishadi. "Digital communication increasingly blurs the boundaries between written and spoken language. As people rely on mobile devices and online platforms, their writing often becomes more conversational, interactive, and informal, resembling features of spoken discourse." (Naomi S. Baron – *Always On: Language in an Online and Mobile World*, 2008). Naomining aytishi bo'yicha raqamli muloqotda og'zaki va yozma nutq o'rtasidagi farq tobora yo'qolib borishi va ularning yozuvi ko'pincha yanada suhbatga xos, norasmiy bo'lib, og'zaki nutq xususiyatlariga o'xshab boryotgani haqida fikr bildirgan.

Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar yangi so'z va iboralar paydo bo'lishiga ham xizmat qilmoqda. Internet muhitida "like", "post", "story", "trend" kabi so'zlar faol ishlatilmoqda. Bunday leksik birliklar tilni boyitishi mumkin, ammo ularning me'yordan ortiq ishlatilishi milliy tilning o'ziga xosligini susaytirishi ehtimoli ham mavjud.

Yana bir muhim jihat – yozma nutqning og'zaki nutqqa yaqinlashuvidir. Ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilar ko'pincha erkin uslubda yozadi, emoji'lar, qisqa gaplar va norasmiy ifodalar keng qo'llanadi. Natijada rasmiy va norasmiy nutq o'rtasidagi farq ba'zan noaniq bo'lib qoladi.

Biroq ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy tomonlari ham mavjud. Ular orqali insonlar ko'proq yozish va fikr almashish imkoniyatiga ega bo'ladi, bu esa nutqiy ko'nikmalarning rivojlanishiga yordam beradi. Masalan, butun respublika bo'ylab biror bir sohaga qiziquvchilarni yig'ish, ular bilan masofadan turib fikr almashish yoki ummuman bilmagan, ko'rmagan narsalardan xabardor bo'lish mumkin bo'ladi. Shuningdek, turli hudud va madaniyat vakillari o'rtasida til almashinuvi kuchayadi. "The Internet is not destroying language; rather, it is introducing new forms and expanding the range of linguistic possibilities. Online communication fosters creativity and leads to the emergence of new styles and expressions." (David Crystal, *Language and Internet*, 2006). David Crystal ta'kidlashicha, internet tilni buzmaydi aksincha, til imkoniyatlarining doirasini kengaytirib yangi imkoniyatlar kiritar ekan.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning ham ijobiy ham salbiy tomonlarini ko'rishimiz mumkin. Bir tomondan, ular tilni boyitadi va kommunikatsiyani osonlashtiradi, ikkinchi tomondan esa til me'yorlarining buzilishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun ham ulardan foydalanishda til madaniyatiga e'tibor berilishi va undan ongli tarzda foydalanishga yondashish muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday ekan ulardan foydalanganda qanday xulosa chiqarish va qaysi yo'lda foydalanish har bir insonning o'ziga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Baron, N.S. (2008). *Always On: Language in an Online and Mobile World*. Oxford University Press.

2. BBC News. (n.d.). Technology and Language articles. www.bbc.com
3. Crystal, D. (2001). *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
4. Crystal, D. (2006). *Language and the Internet* (2nd ed.). Cambridge University Press.
5. McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. SAGE Publications.